

РОЗДІЛ 1
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
НАУКИ Й ОСВІТИ

УДК: 37.091.4 Сухомлинський (043.2)

БАТРИН Д. В., ХОМА О.М.
Мукачівський державний університет

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Концепція «Нова українська школа» є новим кроком для розвитку початкової освіти [1]. Ми розглядаємо її зміст, окремі наукові засади аналізуємо з погляду педагогічних ідей В.Сухомлинського. Вивчали низку статей, творів для дітей, наукових доробок, серед яких праці: «Серце віддаю дітям» та «Народження громадянина», що є настільними в роботі вчителя початкової школи.

Книга «Серце віддаю дітям» є одним із фундаментальних творів щодо навчання, виховання молодших школярів, формування в них людських цінностей. За словами Л.Старикової, вона налічує близько 40 різних художніх текстів, виділених окремо і це не дивлячись на те, що сам текст цієї праці являє собою художньо образне представлення педагогічних реалій, наповнене знахідками і відкриттями [4, с.123].

Здійснимо короткий аналіз. На перших сторінках [2] описується Школа радості. Педагог розкриває сутність початкового навчання: «...справжня школа – це не тільки місце, де діти набувають знань і вмінь. Навчання – дуже важлива, але не єдина сфера духовного життя дитини» [2, с.11]. Мова йде про те, що концепція початкової школи повинна передбачати не тільки набуття знань, а формування особистості, її духовного світу. «У дитинстві починається тривалий процес пізнання – пізнання і розумом, і серцем...» [там же, с. 16]. В.Сухомлинський наголошує на важливості пізнання, а не набору певних правил, постулатів. За його словами, головне завдання початкових класів – це навчити дитину вчитися, сформувати інструмент, в основі якого п'ять умінь: вміння спостерігати, думати, висловлювати думку про те, що бачу, роблю, думаю, спостерігаю, читати, писати.

Не менш важливим параграфом є навчання дітей в перший рік. Автор наголошує, що в цей період треба добре знати батьків, родину, в якій живе дитина. «За кілька тижнів до відкриття «Школи радості» я познайомився з кожною сім'єю», – пише В.Сухомлинський. Його непокоїв і Коля, і Петрик, і Костя... Таким чином, педагог наголошує на тому, що вчитель добре повинен знати сімейні стосунки батьків, де працюють і як виховують дитину. Це перший крок учителя перед початком набору дітей в 1 клас. «Часто ми, вихователі, забуваємо, що пізнання світу починається для маленьких дітей з пізнання людини. Добро і зло розкриваються перед дитиною уже в тому, яким тоном звертається батько до матері, про які почуття говорять його погляди, рухи» ...» [там же, с. 24].

«Школа під блакитним небом» – це педагогіка й методика навчання, майстерність учителя. Починається процес навчання з виноградної алеї, щоб показати красу природи й людської праці. Метод спостереження за дійсністю виокремлюється як основний. Педагог наголошує на психологічних особливостях сприйняття світу. «Це означає, що слухаючи, наприклад, розповідь учителя про подорожі краплини води, вона малює в своїй уяві і срібні хвилі вранішнього туману, і темну хмару, і гуркіт грому, і весняний дощ. Чим яскравіші в її уявленні ці картинки, тим глибше осмислює вона закономірність природи. Ніжні чутливі нейрони її мозку ще не зміцніли, їх треба розвивати, зміцнювати» [там же, с. 33].

Особливу увагу вчителю слід звернути на застосуванні словесних методів навчання, вони повинні бути доречними, зрозумілими, не громіздкими. ««Ми сидимо на кургані, навколо нас звучить злагоджений хор коників, у повітрі пахощі степових трав. Ми мовчимо. Дітям не треба багато говорити, не треба начиняти їх розповідями, слово – не забава, а словесне пересичення – одне з найшкідливіших пересичень. Дитині треба не тільки слухати слово вихователя, а й мовчати; в ці хвилини вона думає, осмислює почуте й побачене. Учителеві дуже важливо знати міру в розповіданні» [там же, с. 34-35].

Казка для педагога стала методом навчання й виховання. Учні слухали казки й самі її творили. Усна розповідь казки більш захоплювала дітей, бо відчували її чарівність. Важливо звернути увагу на процес складання учнями казки – за принципом: від окремих міркувань до тексту. Вчитель крок за кроком формував творчу особистість, давав навідні думки для складання казки, а учні продовжували творити. Розвиток зв'язного мовлення розпочинається саме із імітації тексту, а потім його конструювання.

Виховання є важливою складовою освітнього процесу. Патріотичне виховання починалося з рідного куточка. Ось що у цій праці [2] радить В.Сухомлинський учителям: краса рідного краю, що відкривалась завдяки казці, фантазії, творчості, – це джерело любові до Батьківщини. Розуміння й відчуття величі, могутності Батьківщини приходять до людини поступово і мають своїм джерелом красу. Хочеться порадити молодому педагогові, який виховує маленьких дітей: вдумливо, обережно готуйте дитину до того моменту, коли вимовите своє перше слово про рідну країну. Слово це має бути натхненним, одухотвореним благородними почуттями (хай говорять пишномовно – не бійтесь цього, якщо в душі у вас чисті й високі почуття). Та щоб це слово примусило прискорено битись дитячі серця, необхідно, образно кажучи, старанно зорати и засіяти зернами краси поле дитячої свідомості.

Не слід забувати, що педагог наголошував на інтеграції навчання, застосуванні міжпредметних зв'язків. У школі радості велика увага приділялася слуханню музики – музичних творів і музики природи. При цьому насамперед ставилося завдання – викликати емоційну реакцію на мелодію і потім поступово переконати дітей, що джерелом краси музики є краса навколишнього світу.

Школа під голубим небом була початком оволодіння грамотою – читанням і письмом. «Процес навчання письма і читання буде легким, якщо

грамота стане для дітей яскравим, захоплюючим шматком життя, сповненим яскравими образами, звуками, мелодіями. Те, що дитина повинна запам'ятати, насамперед має бути цікавим. Навчання грамоти треба тісно пов'язувати з малюванням» [2, с.79]. Принцип наочності педагог вважав провідним у системі початкового навчання. Сьогодні фундаментальні ідеї В. Сухомлинського закладено у Концепції Нової української школи.

Наступна праця, яка привернула нашу увагу, – це «Народження громадянина» [3]. «У зовсім іншій за стилем книзі «Народження громадянина» (1970) художніх мініатюр значно менше, але показово, що у ній Сухомлинський уже говорить про своє власне авторство у написанні оповідань та казок. Так, він пише: «Я написав хрестоматію «Думки про людину». Це коротенькі оповідання й казки, які викликають у дітей роздуми про людину, співчуття до її горя і нещастя». Таке звертання педагога до художньо-образного донесення до вихованців своїх педагогічних прагнень свідчить і про обраний ним стиль викладу, і про те, наскільки великого значення він йому надавав» [4, с.123]. В. Сухомлинський писав про труднощі виховання підлітків, які мають місце і в сучасній школі. Розкрито й такі питання: дисципліна і самодисципліна, відповідальність перед колективом і перед самим собою, становлення моральності, емоційне і естетичне виховання та інші.. Аналізуючи вчинки дітей, педагог писав, що все починається в дитинстві, де закладається людський корінь.

Отже, в початковій школі формуються основи навчання, виховання й розвитку. Концептуальні засади цього процесу закладені в наукових доробках В.Сухомлинського.

Література

- 1.Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний варіант]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. З екрану.
- 2 Сухомлинський В.О. Серце відаю дітям / В.О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1973. – 288 с.
- 3.Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори. В 5-ти томах. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – 119 с.
- 4.Старикова Л.В. Оповідання та казки Василя Сухомлинського та їх розповідження в Україні і світі / Старикова Л.В. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка Випуск 5 (91),2017.– С.122-127.

УДК 159.944:331.102.24(043.2)

БЕГУН-ТРАЧУК Л.О.
Мукачівський державний університет

СТРУКТУРА І ЗМІСТ СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Аналізуючи дослідження, пов'язані зі структурою і змістом синдрому емоційного вигорання, потрібно зазначити, що вони носили більшою мірою описовий характер. Відмінною особливістю цих досліджень був суб'єктивізм авторів щодо самого використовуваного поняття, оскільки кожен дослідник наповнював цей термін своїм змістом, межі його застосування неправомірно

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>